

aliter deveniretur ad beneficiorum unionem, quam sine præjudicio obtinentium. Huc pertinet Clementina 2. de reb. Eccles. non alien., ubi duo definiuntur. Primum est, vacante Ecclesia, vel beneficio, unionem fieri ab Episcopo posse, etiam nullo constituto defensore ejusdem Ecclesie, vel beneficii vacantis. Id verum est in quacumque unionis specie; etenim etiam tempore vacationis Ecclesie, vel beneficii semper adest ordinarius defensor Ecclesiarum, & Beneficiorum omnium diæcesanorum, nimirum Episcopus, cui non opus est alium ordinem defensorem adungere. Aliud sanè viget in unione Cathedralis Ecclesie vacantis, quæ unio ideo dicitur non valere, quia Ecclesia defensore ordinario caret, in cap. 1. ne sede vacante. Alterum est, Ecclesia, vel beneficio non vacante, adhuc sustineri unionem, etiam si rector Ecclesie, vel beneficii non fuerit vocatus. Id ego puto locum tantum habere in unione accessoria, vel subjectiva, non autem in unione vel extinctiva, vel translative tituli; propterea quod in unione accessoria, vel subjectiva aut nihil aut parum rectoris interesse possit, aliàs in unione extinctiva, vel translative tituli multum rectoris ejusdem interesse videatur. Singularia quædam constituta sunt in Tridentino Concilio causa unionis beneficiorum gratia Seminarii, dicto cap. 18. sess. 23. de Ref. Primum remissa fuit Episcopo necessitas expetendi consilium, vel consensum Capituli, aliaque in locum istius subrogata est solemnitas, nimirum expetendi consilium, vel consensum quatuor deputatorum, quorum duo à Capitulo, duo alii à Clero nominandi sunt. Secundò unionem beneficiorum præcedere debet taxatio, ex qua beneficiarii omnes, ne ipso quidem excluso Episcopo, concurrant collatione facta partis fructuum ad Seminarium erigendum, alendosque eos, qui in Seminarium sint recipiendi, juxta constitutionem Benedicti XIII. superius commemoratam. Tertiò non fieri potest unio, antequam Se-

minarium omninò sit erectum, quemadmodum etiam superius observandum fuit. Quartò unio ista fieri debet aliquot tantum beneficiorum; neque enim aut omnia, aut numero plurima diæcesana beneficia uniri valerent, uti manifestè liquet ex verbis Tridentini Concilii. Quintò denique hæc unio non nisi in subsidium faciendæ est, nimirum ubi aliàs erectioni Seminarii locus esse non posset; eamque ob rem unio etiam secuta, eadem unio rescindenda erit, quoties aliàs Seminarium ea adquirat, quæ eidem sufficientiant ad alendos adolescentes, atque excolendos.

Unio, ac divisio semel legitimè facta variis de causis rescindi potest; imò cum facilis sit uniuscujusque rei ad sua principia regressus, revocatio in pristinum beneficii, vel Ecclesie statum, plurimum est adjuvanda. Causæ rescissionis sunt, primùm si ea cesset ratio, propter quam fuit olim ad divisionem, vel unionem deveniendum, uti tradit Rebuffus in praxi beneficiaria de unionis revocatione numero 1. & 2. Hinc ex. gr. si unio Ecclesiarum facta fuerit ob inopiam fidelium, numero etiam pauciorum, adauctis illorum facultatibus, & numero, unio rescindetur, iterumque ad duas erigendas Ecclesias devenietur. Secundò, si nova emergant adjuncta, unde unio, vel divisio rescindenda videatur, nimirum si facta unio, vel divisio olim utilis, deinde esse cœperit pernicioosa. Regula enim est, non posse retineri in detrimentum Ecclesie, quod ipsius gratia inductum fuerat, ac probatum, argumento capituli 61. de regular. jur. in 6. Hinc quoties per unionem factam dissolvi religio videretur, eleemosyna, & hospitalitas tolleretur, unionem revocari debere, definivit Innocentius III. in cap. 1. ne sede vac. Cæterum observandum generaliter est, ea, quæ dixi custodienda in faciendis unionibus, vel divisionibus, sive quoad auctoritatem Episcoporum, sive quoad solemnitates, servanda etiam ferè omnia esse in eisdem unionibus, vel divi-

sio-

sionibus rescindendis ex notissima regula, quæ docet, unumquodque eo modo dissolvi, quo colligatum est, cap. 1. de reg. juris. Denique observandum est ex regula 13. Cancellariæ solere Pontifices Maximos tempore suæ inaugurationis revocare omnes uniones, ac divisiones vel à suis prædecessoribus, vel ab aliis factas, nondum tamen effectum suum sortitas, nisi factæ fuerint auctoritate Concilii Tridentini, vel pro fundatione, seu dotatione, argumento, vel conservatio-

ne Collegiorum, & aliorum piorum, & religiosorum locorum ad fidei Catholicæ defensionem, & propagationem, bonarumque artium cultum institutorum. Secuti sunt in hac parte Pontifices Maximi Tridentini Concilii prudentiam, juxta quam non adeo facilè probari potuerunt uniones, vel divisiones factæ, argumento cap. 6. sess. 7. de Ref. Qui plura desiderat ad interpretationem laudatæ Regulæ Cancellariæ, apud Pragmaticos facilè inveniet.

DISSERTATIO QUARTA DE JURIBUS PATRONORUM.

Huc referendus est titulus 38. lib. 3.

CAPUT I.

Quid sit Juspatronatus.

Etera Romanorum jura Patroni nomine eum appellarunt, qui servum manumisisset; atque ita juspatronatus esse dixerunt illud, quod manumissoribus, eorumque filiis competeat. Latini Scriptores ut plurimum nomine Patroni usi sunt ad significandum defensorem, vel provincie, vel civitatis, vel singularis alicujus causæ. Aliter ecclesiasticorum monumentorum auctores, qui præsertim post duodecimum Ecclesie sæculum scripsere; nimirum Patronos nominaverunt fundatores Ecclesiarum, aut beneficiorum, imò etiam illos, qui à fundatoribus causam haberent, quemadmodum jus eisdem competens nominaverunt juspatronatus. Sed præterea aut ad idem, aut ad simile jus significandum alia invecata jam pridem fuerunt nomina, qualia sunt advo-

catia, & advocatorum, vicedominorum, custodum, & *Guardias* habentium. Advocatiam aliquando, & juspatronatus, quemadmodum advocatorum, & patronorum nomina promiseuè sumpta fuisse, non ignoro, cap. 6. & 24. de jurepatron., aliquando tamen patroni ab advocatis distinguebantur, can. 9. eod. tit., can. 1. caus. 17. quæst. 2. Siquidem propriè patronus appellabatur, qui omnibus juribus gauderet fundatori decretis, iisdemque oneribus, quibus fundator suberat, subjaceret; advocatus verò, qui tantum patrocínio suo tueretur Ecclesias, & Ecclesiarum bona, etsi nec Ecclesias fundavisset, nec bona donasset, argumento dicti capituli 9. de jurepatron., quamquam ex eo, quod fundatores, & fundatorum successores identidem tuerentur Ecclesias à se erectas, ideo etiam advocati earundem Ecclesiarum appella-

ri potuerint. Ut paucis dicam; fundatores omnes, & qui in jurepatronatus fundatoribus succedebant, advocacionis jure gaudebant; non è converso advocati omnes jurepatronatus potiebantur. Erant olim constituti in Romano Imperio defensores civitatum quinquennali concessio officio ad tuendas easdem civitates in iis causis, quæ neque adeo graves essent, neque judicialem figuram exposcerent, l. 1. & sequentibus cod. de defensor. civit., imò & religionis causa apud Æthnicos seligi solebant ex cœtu advocatorum, qui templa, & templorum jura curarent, ac patrocinio tuerentur, qui etiam ex eo officio *Sacerdotes* appellabantur, l. 46., juncta l. 112. cod. Theodos. de decurionib., & l. 20. cod. Theodos. de Paganis. Id præsertim in Africa obtinebat; qua in provincia paulatim evanescente Æthnicorum superstitione, Episcopi Ecclesiæ postularunt à piis Imperatoribus, ut defensores simili quadam ratione darentur Ecclesiis, can. 10 caus. 23. quæst. 3., quod post breve tempus impetraverunt, uti liquet ex l. 38. cod. Theod. de Episc., & Cler. In aliis provinciis liquet etiam constitutos fuisse varios defensores auctoritate Pontificum Maximorum sæculo sexto & septimo, ut plurimum ex ordine Subdiaconorum electos. Successione temporum post res bellicas universam ferè Europam turbantes, & occasione injuriarum, quas Ecclesiæ, & Monasteria patiebantur, consuevere & Ecclesiæ, & Monasteria quosdam sibi viros probos eligere, ut plurimum ex optimatibus, qui in fidem suam recepta Ecclesiarum, & Monasteriorum jura tuerentur, quos propterea advocatos nominaverunt. De his frequens fit mentio in Capitularibus Francorum, & in aliis variarum nationum legibus mediæ ætatis, qui si fortè jurisdictionem, seu potestatem publicam exercebant, judicebant etiam de causis realibus Ecclesiarum, & Monasteriorum, quò pertinent verba illa canonis 8. caus. 1. quæst. 3. *defensoris nomine advocatum, sive castaldum, & judicem.*

Ob hæc officia identidem advocatis salaria constituta sunt ex ecclesiastico peculio non solum pro operis, quas illi in Ecclesiarum commoda impendebant, sed etiam pro operis subadvocatorum, & exactorum, quos quandoquæ in adiutorium sui vocabant. Vicedomini ut plurimum erat vel Clerici, vel Laici, qui ab Episcopis, aliisve Ecclesiarum Prælati veluti Curatores, & Oeconomi Ecclesiarum constituebantur, & prædiorum ecclesiasticorum curant gerebant, can. 2. 3. & 5. dist. 89., derivato nomine ab officio tutorum vel curatorum res pupilli, vel minoris administrantium; qui dominorum vice esse dicuntur in l. 137. ff. de reg. jur. Custodiam, sive *Guardiam* habere dicebantur, qui tempore vacationis beneficiorum custodiebant bona à beneficiario defuncto olim possessa, aliquando fructus exinde præceptos successoribus, quasi data depositi fide, servaturi; aliquando etiam jure potiti fructos ipsos interea susceptos, vel fructuum partem in suos usus convertendi, can. 48. caus. 12. quæst. 2., cap. 6. de instit., cap. 13. de elect. in 6. Sed hæc, & similia jura, quæ quandam cum juribus Patronorum adfinitatem habere videntur, ferè exoleverunt, de quibus propterea pauca hæc sufficiat attigisse.

Si jus illud, quod propriè patronatum vocamus, deffinire velimus, dicemus, esse jus quoddam singulare certis in honoribus, commodisve consistens, cui etiam certa onera coherent, concessum iis, qui templa, vel beneficia erexerunt, dotarunt, aut restituerunt, vel etiam iis, qui ab eisdem causam habent. Videbitur fortassè nonnullis nimium vaga, & latè admodum patens deffinitio, utpotè qua nec honorum, nec commodorum, neque onerum qualitas exprimitur. Sed hanc ipsam ob rem ego illam aptissimam puto, quum vaga & inconstans semper fuerit patronatus natura, nimirum pro temporum, locorumque diversitate secum trahens diversa commoda, & diversos honores, quæ omnia etiam di-

diversa onera sequerentur. Reverà apud veteres vix receptum scimus, ut fundatoribus liceret in Ecclesiis sua adscribere nomina, unde Basilicæ distinguebantur nomine suorum fundatorum, dicebanturque ex. gr. Basilica Constantiniana, Titulus Damasi, Titulus Eudoxiæ, Titulus Lucinæ, templa illa, vel religiosa loca, quæ à Constantino, à Damaso, ab Eudoxia, à Lucina constituta fuerunt; & nonnisi paulatim, & veluti per gradus eò deventum est, ut fundatores, & causam à fundatoribus habentes Clericos constructæ Ecclesiæ, aut erecto beneficio addicendos Episcopis commendant, jura sepulchrorum obtinerent, familiaria insignia ponerent, & alia his similia jura explicarent, de quibus inferius agendum erit. Hic quamquam hodie vulgo promiscuè usurpetur juspatronatus cum jure præsentandi, reverà tamen invicem distinguuntur; cum adhuc sine jure præsentandi possit juspatronatus existere, dommodò in aliis juribus patronatus exerceatur, argumento cap. 25. de jurepatronatus.

Ut magis magisque exprimatur juspatronatus indoles ac natura, observandum est, hoc ipsum jus considerari bifariam posse; & primò, ratione habita Ecclesiæ, vel beneficii, quod patronatui subesse dicitur; secundò ratione habita fundatoris, vel illorum, qui fundatori succedunt, & idem jus in Ecclesiam, vel beneficium explicant. Abiit in vulgarem traditionem, juspatronatus ratione habita Ecclesiæ, vel beneficii censeretur veluti quandam servitutem Ecclesiæ, vel beneficio impositam; quasiposito patronatu nec Ecclesia, nec beneficium libertate potiantur. Ita scribere Interpretes, & Pragmatici consueverunt; verum, ut arbitror, minus concinnè; si enim Ecclesiæ, & beneficia, quæ jura sacra sunt, à commerciis exempta necessariò dici debent ex ipsa rei natura, non video, quomodò servitus in eisdem imponi possit. Ecquidem verum est, singulares honores fundatoribus, & fundato-

rum successoribus in Ecclesia, aut beneficio concedi: at diversa hæc sunt, honores alicui dari, & servitutem alicujus gratia imponi; honos enim & à superiore inferiori deferri potest, servitus è contrario nonnisi ab inferiore debetur. Quòd si Ecclesia, vel beneficium juripatronatus obnoxium non omninò liberum dicitur, id impropriè traditur, atque eo sensu, quod beneficium non sit liberæ collationis Ordinarii, quod Prælati pati debeant, Patronos jure sibi ex canonum indulgentia concessio experiri; indecorum autem esset, dicere, ex ea causa servitutem Ecclesiis, & beneficiis impositam fore. Nullæ olim dignitates, nulla ecclesiastica munera conferebantur, nisi suffragia populi postularentur. Indene quisquam colligeret, dignitates, & munera ecclesiastica in quandam populi servitutem redacta fuisse? Jure decretalium nec institui, nec destitui ab Episcopo Clerici possunt, nisi consentiente Collegio Canonorum. Indene quisquam colligere, beneficia in quandam redacta fuisse Collegiorum Canonicalium servitutem? Sunt isti omnes honores passim tributis publica suadente utilitate, qui sanè longè distant à servitutis constitutione.

Ratione habita fundatoris, vel illorum, qui à fundatoribus causam habent, vulgaris traditio est, juspatronatus tanquam jus spirituale censeretur, ad quod laici non aliàs admitti possint, quam si singulare privilegium demonstraretur, propterea quod laici dicantur jurium spiritualium incapaces. Quidquam etiam est in hac parte, quod non undecumque placere potest. Fateor quidem, juspatronatus jus spirituale dici, propterea quod rebus corporalibus minimè accenseatur; dixerim amplius, propterea quod in christiana communione fundamentum habeat, etiam sacrum quoquo modo appellari. At enim, num exinde sequitur, laicos fideles esse ejusdem juris pænitus incapaces, & tùm demùm capaces fieri ex singulari privilegio contra rei, de qua agitur, naturam concessio? Ex rebus spiri-

ritualibus, quæ in christiana communione fundamentum habent, tres ego distinguo species. Aliæ sunt functionibus verè hierarchicæ, quæ Clericos à laicis vel ex divina, vel ex ecclesiastica constitutione distinguunt; ex divina, veluti collatio Sacramentorum; ex ecclesiastica, veluti collatio beneficiorum, aut pensionum in redditibus beneficiariis, & similia: aliæ sunt functiones communes, & laicis, Clericis universis, veluti jus Sacramenta percipiendi, jus etiam ipsum generale communionis christianæ; aliæ denique sunt veluti in medio constitutæ, quæ necdum ad hierarchiam spectant, sed ad disponendam, tribuendamque hierarchiam quoquo modo referuntur, non proximè quidem, sed remotè. Quum autem dicitur, laicos spiritualis juris esse incapaces, id verissimum est, si de hierarchicis functionibus exercendis agatur, quales sunt, quæ à sacro ordine pendent; at si de cæteris juribus extra hierarchiam positis sermo sit, nemo non videt, quam falsa foret generalis illa traditio, ex qua sequeretur, laicos utut in Christianam communionem receptos, à Sacramentorum susceptione, quasi à spirituali jure, esse semotos. Juspatronatus tale jus est, quod in medio quodam collocatur. Non spectat illud ad hierarchicum munus; neque enim in eo versatur collatio ordinis, vel beneficii. Non spectat illud ad jura generalia communionis christianæ, ne fortè admittatur, ad jura patronis tantùm concessa omnes vocari, qui in christiana communione

consistunt. Medium quoddam est, quod refertur ad viam sternendam causa futuræ ordinationis, & collationis beneficiaræ à Prælato ecclesiastico peragendæ; hujus autem juris non adeo incapaces dici laici possunt; quando scimus, apud veteres bonum testimonium etiam plebis desiderari consuevisse, ut quis ad sacros ordines, & ad sacra ministeria promoveretur, quemadmodum etiam hodie jus unicuique laico competit, & quidem spirituale, opponendū adversus ordinationem illius, qui gravis criminis reus, aut irregularitate notatus ad sacros ordines adspiraret. Est hoc jus, aliaque similia, verè jus spirituale, eo sensu, ut in commercium sine simoniæ labe venire non possit, ut supponat jura christianæ communionis in eo, qui velit idem jus exercere, ut in pœnam admissi alicujus gravioris auferri ecclesiastica lege possit; non tamen eo in genere est constitutum, quo laicus credatur pœnitens incapax, & non nisi quadam legum generalium dispensatione reddatur idoneus. Quod si ad juspatronatus obtinendum opus fuit generali sanctione canonum, qua singularis habita fuit ratio fundatorum, aut eorum, qui à fundatoribus causam habent, hæc canonum sanctio opportuna eatenus fuit, quatenus modi designarentur, quibus juspatronatus aliàs vicissitudinibus variis obnoxium deffiniretur; non verò, ut opus esset dispensatione quadam, qua laici idonei ad quædam explicanda ejus generis jura redderentur.

CAPUT II.

De variis Patronatus speciebus.

Receptissimæ hodie sunt duæ juspatronatus species; aliud enim ecclesiasticum dicitur, aliud laicale. Quia in re non inspicitur aut fundatorum, aut eorum, qui fundatori succedunt, qualitas, sive conditio, quasi, si illi ecclesias-

tici viri sint, ecclesiasticum, si laici, laicale juspatronatus appelletur; sed potius inspicitur qualitas bonorum, ex quibus erectum fuit beneficium, vel Ecclesia, ita ut si bona ecclesiastica sunt, utut à laico viro collata, adhuc juspatronatus eccle-

clesiasticum sit, si verò bona laicalia sint, sive patrimonialia, tunc juspatronatus laicale dicatur, quamquam Clericus fuerit, qui bona eadem contulisset. Finge enim verò, laicum possidere bona Ecclesiæ, vel commendæ, vel alia simili titulo, atque ex iis bonis erigere Ecclesiam, vel beneficium, non aliud juspatronatus fundator acquireret, quam ecclesiasticum. Finge è contrario, Clericum erigere beneficium, vel Ecclesiam ex bonis familiaribus, aut patrimonialibus, juspatronatus laicale à fundatore utut Clerico acquireretur. Hujus rei ratio evidens est, siquidem cum patronatus sit quædam veluti Ecclesiæ remuneratio, & beneficii repensatio, qualitas donatarum rerum attenditur, ut conjiciatur ejusdem repensationis conditio; aliàs autem si personæ qualitas inspiceretur, insuper habita qualitate bonorum, jus ipsum patronatus pro modo possessorum sibi invicem succedentium novas sæpè qualitates adsumeret, & modò ecclesiasticum, modò laicale fieret, prout modò à Clerico, modò à laico, modò à laico possideretur; quod sanè repugnat, quum qualitas rei cohereat ipsi rei, imò ex Stoicorum philosophia à re ipsa minimè distinguatur. Hinc fit, ut in patronatu ecclesiastico, qui causa bonorum ecclesiasticorum in erectionem beneficii, vel sacræ ædis collatorum acquiritur, succedat post fundatorem quicumque erit successor in beneficio administrando, cujus bona collata sunt in novam Ecclesiam, vel beneficium erigendum; at in patronatu laicali ii succedant, qui vel tacitè, vel expressè fuerint à fundatore pro arbitrio vocati. Perspicua hæc sunt, si juspatronatus competit ex fundatione, vel dotatione: Quid tamen si fuerit ex privilegio acquisitum? In hac specie erit perpendenda privilegii causa, ac finis, & observandum, an is, qui privilegio patronatum concessit, potius voluerit distinguere dignitatem, & officium Clericale, an potius personam patroni; adeo ut si dignitatem, & officium distinguendum, ornandumque pri-

vilégio censuerit, ecclesiasticum sit juspatronatus; & vice versa laicale sit, si merita singularia vel personæ, vel familiæ occasionem privilegio dederint; quæ omnia intellige, quotiescumque nihil singulare in privilegio exprimat; ubi enim aliud suadeant privilegii verba, istis erit sine discrimine inhærendum. His juspatronatus speciebus addere possumus tertiam quandam speciem patronatus, quem mixtum Pragmatici vocant, videlicet partim laicalem, partim ecclesiasticum. Exemplum est, quoties acquiritur patronatus à duobus, quorum unus ecclesiastica bona possidens, portionem istorum bonorum conferat in beneficii erectionem, alter verò conferat portionem bonorum patrimonialium sui juris. Similiter quod in duabus personis, idipsum & in una contingere potest, si nimirum unicuique fundator sit, & partim ex bonis Ecclesiæ, partim ex patrimonialibus Ecclesiæ, vel beneficium erigat. Præterea & illud fundatori laico indulgetur, ut etiam si bona sui juris, & laicalia ad erectionem beneficii contulerit, possit hanc formam patronatui indere, ut in parte concedatur cuidam ecclesiasticæ dignitati, in parte reservetur heredibus, vel familiæ, qua in specie juspatronatus etiam mixtum erit. Idem dicas de patronatu, qui concessit privilegio fuerit; neque enim repugnat, quin is, qui privilegium concessit mixtum juspatronatus plurium gratia constituat, id est & gratia dignitatis ecclesiasticæ, & gratia alicujus familiæ, vel personæ, & heredum. In his omnibus speciebus obtinuit, ut, quando alia sunt juspatronatus laici, alia ecclesiastici jura, & rationes, quod adparet in reservationibus, in numero mensium, in facultate variandi, & similibus, jura hæc facile communicentur, ita ut, quod amplius uni competit, illud ipsum alteri accedat, & in conflictu duorum jurium, quorum alterum ab altero excludatur, illius habeatur ratio, quod potius est, atque præstantius. Si quæratur, quale habendum sit juspatronatus competens monas-